

C-276/20. sz. ügy

Előzetes döntéshozatal iránti kérelem

A benyújtás napja:

2020. június 24.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Landgericht Erfurt (Németország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2020. június 15.

Felperes:

A, G, E

Alperes:

B AG

– [omissis] –

**Landgericht Erfurt
(erfurti regionális
bíróság, Németország)**

C-276/20 – 1

[omissis]

Előzetes döntéshozatalra utaló végzés

Az

_____ A _____, G _____, E _____

– felperes –

[omissis]

és a

B_____AG, képviseli az igazgatóság, B_____, W_____

– alperes –

[omissis]

között a „kipufogógáz-botrány” miatti kártérítés iránt folyamatban levő jogvitában

a Landgericht Erfurt (erfurti regionális bíróság) nyolcadik polgári tanácsa

[omissis]

egyesbíróként eljárva, 2020. június 15-én

a k ö v e t k e z ő k é n t h a t á r o z o t t: [eredeti 2. o.]

I. [omissis]

II. A bíróság az EUMSZ 267. cikk alapján előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti az Európai Unió Bírósága elé:

1. Megköveteli-e az uniós jog, különösen a tényleges érvényesülés elve és az uniós alapjogok, hogy a jóváhagyásra vonatkozó uniós jogszabályok és az uniós károsanyag-kibocsátási normák valamely gépjármű vagy motor gyártója általi megsértése esetén ne kerüljön sor a gépjármű tényleges használatának a vevő kárába történő beszámítására? Érvényesül-e ez a levonási tilalom legalábbis abban az esetben, ha a gyártó az ügyfélnek a jóerkölcsbe ütköző módon, szándékosan okozott kárt?
2. A kérdést előterjesztő bíróság az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének harmadik mondatával, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének második bekezdésével összefüggésben értelmezett EUMSZ 267. cikk értelmében vett független és pártatlan bíróságnak minősül-e?

Indokok

A. A tényállás és az alapeljárás

Az alapeljárás azon számos „dízelügy” közé tartozik, amelyek keretében Európa-szerte kártérítési igényeket érvényesítenek a tiltott hatástalanító berendezéssel rendelkező gépjárművek vagy motorok gyártóival szemben.

A felperes 2012. június 2-én [omissis] új személygépkocsit vásárolt egy autókereskedőtől. A gépjármű az alperestől származó, Euro 5 károsanyag-kibocsátási norma szerinti [omissis] dízelmotorral rendelkezik. E motort olyan vezérlő szoftverrel látták el, amely a nitrogénoxid-kibocsátást a vizsgálóállomáson a szokásos közúti közlekedésben jellemzőkhez képest csökkenti.

A felperes részére történő átadásra és az első nyilvántartásba vételre a bruttó 21 000,00 euró összegű vételár megfizetését követően, 2012. július 20-án került sor. Egy „visszahívási akció” során a felperes 2018. június 25-én úgynevezett szoftverfrissítést végeztetett el. A felperes 2018 szeptemberében keresetet indított, és követeli 21 000,00 euró, vagyis a teljes vételár, valamint annak már 2012. július 20-tól számított kamatainak a jármű visszaadása ellenében történő megfizetését. **[eredeti 3. o.]**

B. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a döntéshozatal szempontjából releváns jelleg

I. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésről

1. A német jogi helyzet az ilyen esetekben messzemenően tisztázott. A Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) egy elvi döntésében [omissis] megállapította az alperes Bürgerliches Gesetzbuch (polgári törvénykönyv, a továbbiakban: BGB) 826. §-án alapuló, vagyis a jóerkölcsbe ütköző szándékos károkozás miatti felelősségét (BGH, 2020. május 25-i ítélet, VI ZR 252/19 [omissis]). E tekintetben a Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) a 715/2007/EK rendelet 5. cikke (2) bekezdésének első mondata értelmében vett tiltott hatástalanító berendezésből indul ki (lásd még: Sharpston főtanácsnok C-693/18. sz. ügyre vonatkozó, 2020. április 30-i indítványa [omissis]).

a) A valamely jármű vagy motor gyártójának ilyen felelőssége az eredeti állapot helyreállításához vezet. A károsult vevő a gyártótól a gépjármű visszaadása ellenében kártérítés fizetését követelheti. Ennek során kárként az eredetileg fizetett vételárból kell kiindulni.

b) Vitatott és még nem véglegesen tisztázott azonban a kártérítés konkrét mértéke. Itt két, gazdasági szempontból központi kérdésről van szó, nevezetesen egyrészt, hogy a gépjármű vevő általi tényleges használatát figyelembe kell-e venni a kár mértékének csökkentése érdekében, és ha igen, mennyiben, és másrészt, hogy a kár gyártó által fizetendő összege után kell-e kamatot fizetni, és ha igen, mennyiben, illetve különösen, hogy mely időponttól.

c) A Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) az időközben történt tényleges használatot (a „megtett kilométereket”) figyelembe kívánja venni a kár

mértékének csökkentése érdekében, vagyis azt a vételárból – beszámítás útján – le kívánja vonni [omissis].

Ez a német jog alapján egyáltalán nem kötelező; jelentős érvek szólnak ez ellen [omissis]. Így különösen, az esetleges előnyök ellentételezésének – itt a gépjármű tényleges használatának – a károsulttól elvárható mértékűnek kell lennie, és a kár okozóját nem mentesítheti indokolatlan mértékben.

d) A kérdést előterjesztő bíróságnak a határozathozatal szempontjából releváns kétségei vannak a tekintetben, hogy egy ilyen levonás megfelel-e az uniós jog tényleges érvényesülése elvének és az Európai Unió Alapjogi Chartájában foglalt alapjogok és alapelvek előmozdítása követelményének (az Alapjogi Charta 51. cikke (1) bekezdésének második mondata) **[eredeti 4. o.]**. Ezenkívül az előnyök és hátrányok összesítése a fogyasztási cikkek adásvételére vonatkozó szabályok analógia útján történő alkalmazása alapján valószínűleg kizárt.

aa) A tényleges érvényesülés uniós jogi elve megköveteli, hogy a nemzeti jog alkalmazása ne hiúsítsa meg és ne is tegye túlzottan nehezzé az uniós jog által biztosított jogok gyakorlását és igények érvényesítését (lásd az Alapjogi Charta 47. cikkét és az EUSZ 19. cikket). Az uniós jog által követett célkitűzéseket sem lehet meghiúsítani vagy túlzottan nehezzé tenni.

A jóváhagyásra és a kibocsátásokra vonatkozó uniós jogszabályok által követett célok és célkitűzések csak akkor érvényesülnek ténylegesen, ha az elkövetett jogsértéseket szankcionálják és a jövőbeli jogsértéseket megakadályozzák (lásd még a 2007/46/EK irányelv 46. cikkét). Visszatartó erejű, hatékony szankcióra van szükség a közúti közlekedés biztonságára, az egészségvédelemre és a környezetvédelemre, az energiahatékonyságra és az illetéktelen használat elleni védelemre, valamint adott esetben a fogyasztóvédelemre vonatkozó célok eléréséhez. Ezt a nemzeti bíróságoknak figyelembe kell venniük (lásd: a Bíróság 2013. október 3-i ítélete, C-32/12).

Mindkettő – a szankcionálás és a preventív hatás egyaránt – megkérdőjeleződni látszik azonban, ha a jogsértések „kifizetődőek”, vagyis messzemenően kockázatmentesen lehet azokat elkövetni. A Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) által elvégzett beszámítás uniós jogi szempontból a károkozó méltánytalan tehermentesítéséhez vezethet. Az időmúlás következtében az előnyök ellentételezése ugyanis egyre inkább a gyártó javára szolgál, míg a károsult vevőkre túlzott teher hárulhat. Ez erőteljesen arra ösztönözhet tehát, hogy a jogsértést mégis elkövessék, a jogérvényesítést pedig jogellenesen késleltessék.

Az eljárás egyre hosszabb időtartama mindenesetre egyre kisebb „kárhoz” vezet. A német bíróságok előtt voltak már olyan ügyek, amelyekben az erre vonatkozó szabályok szerint kiszámított, használatból származó előnyök meghaladták az eredeti vételárat. Ilyen esetben végeredményben már nincs megtérítendő kár. Az alapügyben is a kár alperes által – a gépjármű átadása ellenében – fizetendő összegének jelentős csökkentése következne be. A felperes állítólaga már a 2018.

szeptemberi keresetindítás időpontjában körülbelül 130 000 kilométert tett meg, ami 9000,00 euró levonásához vezetett.

bb) A tényleges érvényesülés elvéhez hasonlóan az uniós alapjogok is kizárhatják a tényleges használat figyelembevételét [omissis].

A jelen ügy az Alapjogi Charta alkalmazási körébe tartozik, vagyis a Charta köti az Európai Uniót és annak tagállamait és kötelező rájuk nézve (az Alapjogi Charta 51. cikkének (1) bekezdése). Az uniós jog – a jelen esetben a jóváhagyásra vonatkozó jogszabályok – alkalmazhatósága a feltétele ugyanis **[eredeti 5. o.]** a Charta által biztosított alapjogok alkalmazhatóságának, és az előbbi az utóbbit magában foglalja (a Bíróság 2013. január 26-i ítélete, C-617/10, 21. pont).

Tartalmi szempontból mindenekelőtt az élethez való jog (az Alapjogi Charta 2. cikkének (1) bekezdése) és a testi és szellemi sérthetlenséghez való jog (az Alapjogi Charta 3. cikkének (1) bekezdése) – mint „ökológiai emberi jog” – bír jelentőséggel. Ezek az alapvető jogok a Charta 1. cikkében foglalt emberi méltósághoz fűződő szoros kapcsolatuk alapján közvetlen horizontális hatállyal rendelkeznek. Ezáltal a magánszemélyek közötti polgári jogi jogvitákban is kötelező erővel rendelkeznek (lásd: a Bíróság 2018. április 17-i ítélete, C-414/16, 76. és azt követő pontok). Ehhez jön még az Alapjogi Charta 35. cikkében szereplő egészségvédelem alapelve, a 37. cikkében szereplő környezetvédelem alapelve és a 38. cikkében szereplő fogyasztóvédelem alapelve. Mindezek az alapjogok és alapelvek messzemenő védelmi kötelezettségeket vonnak maguk után, amelyeket a bíróságoknak figyelembe kell venniük [omissis].

cc) Végül lehetséges, hogy a fogyasztási cikkek adásvételére vonatkozó jogból (az 1999/44/EK irányelvből) származó értékeléseket a jelen ügyben is alkalmazni kell. Így azon eladónak, aki a szerződésnek meg nem felelő, hibás fogyasztási cikket értékesített, nincs lehetősége arra, hogy a hibás fogyasztási cikk új fogyasztási cikkre való cseréjéig tartó használatának az ellenértékét követelje a fogyasztótól (a Bíróság 2008. április 17-i ítélete, C-404/06).

e) El kell-e tekinteni a beszámítástól mindenesetre akkor, ha a gyártó – mint a jelen ügyben is – szándékosan és a jóerkölcsbe ütköző módon okozott kárt a vevőnek? A Bundesgerichtshof (szövetségi legfelsőbb bíróság) e tekintetben megállapította, hogy az alperes egy, általa a motorfejlesztés során hozott, arra vonatkozó stratégiai döntés keretében, hogy a típusjóváhagyást a Kraftfahrt-Bundesamt (szövetségi közlekedési hivatal, Németország) megtevesztése révén, csalárd módon szerezzék meg és az ilyen hibával rendelkező gépjárműveket forgalomba hozassa, célzottan kihasználta a gépjárművásárlók gyanútlanágát és bizalmát [omissis]. Erre a költségcsökkentéshez, a nyereségmaximalizáláshoz és a versenylőnyökhöz fűződő érdek miatt került sor.

f) Végül felmerül a kérdés, főként akkor, ha a gépjármű tényleges használatát a kár csökkentése érdekében figyelembe lehet venni, hogy a tényleges érvényesülés elvének és az uniós alapjogoknak eleget lehetne-e tenni azáltal, hogy a

ténylegesen megítélt kártérítés után – bizonyos fokig ellensúlyozásként – érzékelhető mértékű kamatokat kellene fizetni.

A német jogban vannak arra vonatkozó rendelkezések, amelyek szerint nem csak törvényes kamatokat, vagyis a perfüggőség beálltától számított kamatokat (a BGB 291. §-a) kell fizetni, hanem ennél korábbi időponttól, a károkozónak a kicserélést illetően tanúsított késedelmétől (a BGB 286. és 288. §-a), vagy még messzemenőbben **[eredeti 6. o.]** a vételár megfizetésétől (a BGB 849. és 246. §-a) számított kamatokat.

2. A Bíróság válasza, valamint az első kérdéssel és az azzal összefüggő valamennyi szemponttal kapcsolatos útmutatása a határozathozatal szempontjából releváns és az érintettek számára komoly gazdasági jelentőséggel bír. Az alapeljárásban a felperes az általa fizetett vételárnak megfelelő mértékű, vagyis csökkentés nélküli, az általa megtett kilométerek számához kapcsolódó bármely levonás nélküli kártérítést követel. Ezenkívül – a BGB 849. §-a alapján – 2012. július 20-tól, vagyis a vételár megfizetésének napjától számított kamatokat követel.

II. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdésről

1. A kérdést előterjesztő tübingiai polgári bíróság osztja a Verwaltungsgericht Wiesbaden (wiesbadeni közigazgatási bíróság, Németország) kétségeit a német bíróságok intézményi függetlenségét és EUMSZ 267. cikk szerinti előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére való jogosultságát illetően [omissis]. A kérdést előterjesztő bíróság utal a Verwaltungsgericht Wiesbaden (wiesbadeni közigazgatási bíróság) 2019. március 28-i előzetes döntéshozatal iránti kérelmére és az Európai Unió Bírósága előtt folyamatban levő eljárásra ([omissis] C-272/19 [omissis]).

a) A Bíróságnak már többször lehetősége volt arra, hogy az EUSZ 19. cikknek és az Alapjogi Charta 47. cikkének a bírói függetlenségre vonatkozó alapvető normáit értelmezze és alkalmazza. A Bíróság pontosította továbbá az EUMSZ 267. cikk szerinti előzetes döntéshozatali eljárással szemben támasztott követelményeket. Nem indokolt az EUMSZ 267. cikk esetében más kritériumokat kialakítani, mint amelyek az EUSZ 19. cikk és az Alapjogi Charta 47. cikke tekintetében érvényesülnek. A Bíróság helytállóan indul ki az uniós jog ezen alapvető normái közötti szoros összefüggésből (lásd: a Bíróság 2018. július 25-i ítélete, C-216/18, 54. pont, valamint a Bíróság 2018. február 27-i ítélete, C-64/16, 38., valamint 41. és azt követő pontok; a Bíróság 2017. február 16-i ítélete, C-503/15, 36. és azt követő pontok).

Ezenkívül számos érv szól amellett, hogy a Bíróság által az adatvédelmi hatóságok „teljes függetlensége” vonatkozásában kialakított kritériumok (a Bíróság 2010. március 9-i ítélete, C-518/07) még inkább vonatkoznak a bíróságokra, amelyek feladata az alapvető jogok átfogó érvényre juttatása.

b) A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint egy bíróságnak képesnek kell lennie arra, hogy teljesen autonóm módon gyakorolja feladatkörét anélkül, hogy bármilyen hierarchikus kapcsolatban lenne, vagy bárkinek alárendelt lenne, és anélkül, hogy bárhonnán utasításokat kapna (lásd csak: a Bíróság 2017. február 16-i ítélete, C-503/15, 36. és azt követő pontok). A bírák csak így védettek az olyan külső beavatkozással vagy nyomással szemben, amely veszélyeztetheti határozathozataluk függetlenségét **[eredeti 7. o.]** és határozataikat befolyásolhatja. Csak így kerül kizárásra a jogalanyok minden, a bíróságok külső tényezők általi befolyásolhatóságára, valamint az ütköző érdekek vonatkozásában való semlegességére vonatkozó jogos kétsége.

c) A Németországban és Tübingiában fennálló nemzeti alkotmányos szabályozás e követelményeknek nem felel meg (a német ügyészség függetlenségének hiányáról lásd már: a Bíróság 2019. május 27-i ítélete, C-508/18). E szabályozás csak a bírói tevékenység lényegi területén érvényesülő funkcionális bírói függetlenséget – a személyes függetlenséget – ismeri. Ez azonban nem elegendő a bármely külső befolyástól való védelemhez. A bíróságok ehhez szükséges intézményi függetlensége ugyanis egyáltalán nem biztosított. Az egyes bírák függetlenségét ugyanakkor az igazságszolgáltatás egészének függetlensége biztosítja.

A tübingiai bírósági rendszer és a bírákra vonatkozó tübingiai jogi szabályozás nem felel meg azoknak a kritériumoknak, amelyeket az európai alkotmányjog és az Európai Unió Bírósága a bíróságok függetlenségére vonatkozóan felállít (lásd csak: a Bíróság 2019. november 19-i ítélete, C-585/18, 121. és azt követő pontok; lásd még: a Bíróság 2019. június 24-i ítélete, C-619/18; a Bíróság 2018. július 25-i ítélete, C-216/18). Közelebbről:

aa) A bíróságok szervezete és igazgatása Tübingiában – mint minden más német tartományban – a végrehajtó hatalom kezében van, amely a bíróságok fölé tornyosul és azokat személyzeti, valamint anyagi szempontból irányítja. Az igazságügyi minisztériumok döntenek a bíróságokon betölthető álláshelyekről és a bírák számáról, valamint a bíróságok tárgyi feltételeiről. Ezenkívül a bírákat az igazságügyi miniszterek nevezik ki és léptetik elő. A bírák ennek alapjául szolgáló értékelése a minisztériumok, valamint a bírósági elnökök feladata, akik – az esetleges saját bírói tevékenységtől eltekintve – a végrehajtó hatalomhoz tartoznak. Az igazságügyi miniszterek és a nekik igazgatási szempontból alárendelt és az utasításaikhoz kötött bírósági elnökök a gyakorlatban *gatekeeperként* működnek. Ezenkívül a bírósági elnökök látják el a szolgálati felügyeletet valamennyi bíró fölött.

bb) Németországra és Tübingiára jellemző továbbá az igazságszolgáltatás és a végrehajtó hatalom közötti számos formális és informális összekapcsolódás és személyi összefonódás. Így például a bírák megbízhatók az igazságügyi igazgatással kapcsolatos feladatokkal. Különösen aggályos a bírácoknak a tartományi vagy szövetségi minisztériumokhoz történő kirendelésére vonatkozó hagyományos gyakorlat. A kirendelt bírák gyakran évekig valamely minisztérium

hierarchiájába illeszkednek. Nem ritka továbbá a minisztériumok és bíróságok közötti többszöri váltás, sőt, a bírói és a köztisztviselői jogállás közötti váltás sem.

Magát a kérdést előterjesztő egyesbíró három ilyen kirendelés érintette, kétszer **[eredeti 8. o.]** a tübingiai igazságügyi minisztériumhoz, egyszer a tübingiai miniszterelnöki hivatalhoz rendelték ki.

A végrehajtó hatalom és az igazságszolgáltatás személyi összefonódása nem csak az uniós joggal ellentétes, hanem a bírói magatartás egész világon érvényes bangalorei elveivel is (lásd: Commentary on the Bangalore Principles of Judicial Conduct, www.unodc.org, 36. o.: „*The movement back and forth between high-level executive and legislative positions and the judiciary promotes the very kind of blurring of functions that the concept of separation of powers intends to avoid.*”)

cc) Különösen az informális gyakorlatok tűnnek olykor önkényesnek. Noha a bíróságok kifelé az önkényes eljárás tilalmának érvényesülését biztosítják, a bírák ugyanakkor – az informális gyakorlatok alapján is – az önkény és az igazgatási decizionizmus kockázatának vannak kitéve. Amennyiben a közelmúltban a problémák fokozódó tudatosulása következtében – nemrég Tübingiában is – úgynevezett „Interessenbekundungsverfahren”-okat (állami feladatok ellátására vonatkozó szándéknyilatkozat tételére irányuló eljárások) vezettek be, például a felsőbbbíróságokra történő kirendelésekre vagy próbaidőkre, vagy joggyakornoki munkaközösségek vezetésére vonatkozóan, mindeddig hiányzik a jogi érvényesíthetőség.

dd) Mindez lehetőséget teremt a végrehajtó hatalom számára az igazságszolgáltatás hatalmi ágának megengedhetetlen módon történő befolyásolására. Ennek körébe tartozik a közvetett, a szubtilis és a pszichológiai befolyásolás is. Ezenkívül fennáll az adott határozathozatali magatartásért való „jutalmazás” vagy „büntetés” reális veszélye (lásd: Bundesverfassungsgericht [szövetségi alkotmánybíróság], 2018. március 22-i végzés, 2 BvR 780/16, [omissis] 57., 59. pont).

ee) A német igazságszolgáltatásnak a végrehajtó hatalommal való szoros összefonódása, hierarchizálódása és az intézményi függősége a 19. századi német tekintélyelvű államra és a nemzetiszocialisták vezérelvére (Führerprinzip) vezethető vissza – ez a múlt hosszú árnyékot vet. A szolgálati felügyelet tekintetében valamennyi német bírósági rendszernek az úgynevezett elnöki modell szolgál alapjául (sőt, ez a nemzetiszocialista korszakban visszaélészerűen a vezérelv bíróságokra történő átvitele értelmében torzult [omissis]).

A végrehajtó hatalomnak az igazságszolgáltatás személyi döntéseire gyakorolt nagy befolyása nem tartozik a német jogi kultúrához. Az igazságszolgáltatás demokráciát megelőző időszakból származó felépítése nem támaszt elegendő akadályt a politikai eszközként történő felhasználással szemben. Hiányzik a *constitutional resilience* [omissis]. **[eredeti 9. o.]**

ff) Thüringiában lényegében a hatalmi ágak nem csak informális, hanem ezen túlmenően intézményi összefonódása is levezethető a következő normákból:

A Thüringer Verfassung (türingiai alkotmány) 89. cikkének (2) bekezdése a következőket írja elő: A bírák ideiglenes alkalmazásáról az igazságügyi miniszter dönt, a bírák határozatlan időre történő kinevezéséről a Richterwahlausschuss (a bírák kiválasztásáért felelős bizottság) egyetértésével. A türingiai alkotmány 89. cikkének (4) bekezdése szerint a részletesebb szabályozás törvénnyel történik.

Ennek megfelelően a Thüringer Richter- und Staatsanwältengesetz (a bírőról és az ügyészekről szóló türingiai törvény, a továbbiakban: ThürRiStAG) 3. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a bírákat és az ügyészeket az igazságügyért felelős miniszter nevezi ki és menti fel. A ThürRiStAG 3. §-ának (2) bekezdése szerint az igazságügyért felelős miniszter e törvény értelmében a bírák és az ügyészek legmagasabb szintű felettes szerve; a ThürRiStAG 3. §-ának (3) bekezdése szerint az igazságügyért felelős miniszter tagja a bírák kiválasztásáért felelős bizottságnak is.

A valamely magasabb beosztásba történő kinevezésről – amint az a ThürRiStAG 3. és 63. §-ából következik – mind az eljárásban, mind pedig végeredményben – véglegesen és kötelező jelleggel – legmagasabb szintű felettes szervként szintén az igazságügyért felelős miniszter dönt. A ThürRiStAG 63. §-a (3) bekezdésének harmadik mondata szerint a valamely magasabb beosztásba történő kinevezés során – a bírák kiválasztásáért felelős bizottság és az igazságügyi miniszter közötti véleménykülönbség esetén – a miniszter újból javasolhat valamely pályázót, vagy az álláshelyet ismét meghirdetheti (vétőjog).

Ezenkívül a tartományi normák között a bíróságok szervezetének végrehajtását szolgáló számos olyan rendelkezés található, amelyek egyértelművé teszik az összefonódást és a végrehajtó hatalmi ág hatalmának terjedelmét. A Gesetz zur Ausführung des Gerichtsverfassungsgesetzes (a bíróságokról szóló törvény végrehajtásáról szóló törvény, a továbbiakban: AGGVG) 3. §-a szerint az igazságügyért felelős miniszter határozza meg a bíróságokon működő tanácsok számát. Ennek tartalmilag megfelelő rendelkezések találhatók például a közigazgatási bíráskodás területén a Gesetz zur Ausführung der Verwaltungsgerichtsordnung (a közigazgatási bírósági rendtartás végrehajtásáról szóló törvény, a továbbiakban: AGVwGO) 1. §-ának (4) bekezdésében és 2. §-ában. Ehhez jön hozzá a szolgálati felügyelet. Az AGGVG 10. §-ának (1) bekezdése szerint a szolgálati felügyeletet a következők gyakorolják:

1. a tartomány rendes bíróságai és ügyészségei fölött az igazságügyért felelős miniszter,
2. a körzetükben található bíróságok fölött az Oberlandesgericht (regionális felsőbíróság) és a Landgericht (regionális bíróság) elnöke.

E tekintetben maguk a bíróságok elnökei is a szolgálati felügyelet alá tartoznak [omissis].

gg) A tübingiai bírói kar részvételi jogosultságai a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségekhez hasonlóan nem jelentenek megfelelő korrekciós tényezőt. Egyrészt a **[eredeti 10. o.]** bírói képviseleti szervek csak korlátozott mértékben rendelkeznek a ThürStAG 40. §-a szerinti teljes részvételi joggal; a részvételi jog messze nem felel meg annak, ami a tartományi köztisztviselőket illeti meg.

Jelentős akadályok állnak továbbá azon rejtélyes jogorvoslati lehetőségek útjában, amelyek a bírói függetlenségbe való beavatkozások esetén szóba jöhetnek. A bírói szolgálati bírósághoz fordulás jelentős megterheléssel jár, olykor komoly szakmai és társadalmi következményekkel. Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a jogorvoslati lehetőség általában a hivatali felettes, vagyis a bíróság elnökének intézkedései ellen irányul, aki az értékelésért felelős és így az előléptetéseket és illetékességi területeket „irányítja”. Ezenkívül Tübingiában a bírósági szolgálati bírósághoz benyújtható keresetet összetett kifogásolási eljárás előzi meg, amely a végrehajtó hatalom kezében van.

d) Ezek a hiányosságok a nyilvánosság körében azzal kapcsolatos jogos kétségekhez vezethetnek, hogy a német bíróságok kellően védettek-e a – különösen a végrehajtó hatalomtól származó – külső beavatkozással vagy nyomással szemben. Ezenkívül jogos kétségek állhatnak fenn a tekintetben, hogy a bíróságok közvetlen vagy közvetett külső hatások által nem befolyásolhatók-e. Végül fennáll az érdekvezérelt jogalkalmazás, vagyis az ütköző érdekek vonatkozásában való semlegesség hiányának veszélye is (e kritériumokhoz lásd: a Bíróság 2019. november 19-i ítélete, C-585/18).

e) A végrehajtó és az igazságszolgáltató hatalom elválasztásának alapelvét a strasbourgi Emberi Jogok [Európai] Bíróságának ítélkezési gyakorlata is hangsúlyozza. Így e bíróság nemrég kétségeit fejezte ki az Oberlandesgericht Celle (cellei regionális felsőbíróság, Németország) által létrehozott közjegyzői tanács függetlenségét és pártatlanságát illetően (EJEB, 2020. január 30-i ítélet, 29295/16. sz. [omissis]). Az EJEB szerint az a körülmény, hogy e tanács bírái pályafutásukat és ez ellenük indított esetleges fegyelmi eljárásokat illetően igazgatási szempontból a regionális felsőbíróság elnökének beosztottjai, alkalmas arra, hogy objektíve megalapozott félelmeket keltsen a kérelem előterjesztőjében.

f) A Verwaltungsgericht Wiesbaden (wiesbadeni közigazgatási bíróság) gyakorlati szempontból a közigazgatási bíróságok előtti olyan eljárásokra hivatkozik, amelyekben az adott igazságügyi minisztérium részes fél, például a tisztviselőket érintő jogvitákban vagy az egymással versengő pályázók közötti vitában.

A polgári bíróságok gyakran határoznak olyan eljárásokban, amelyekben a saját szövetségi tartományuk vagy a Németországi Szövetségi Köztársaság vesz részt. Ez érinti például a nagy építési beruházási projekteket vagy az állami felelősséget. Ilyen esetekben kérdéses, hogy a bíróságok a végrehajtó hatalomtól való intézményi függőségük miatt a jogvitában félként vagy érdekelt félként részt vevő

végrehajtó hatalommal szemben rendelkeznek-e a szükséges semleges „harmadik félkénti” minőséggel (a függetlenséggel szembeni e lényeges követelményhez lásd csak: a Bíróság 2014. október 9-i ítélete, C-222/13, 29. pont; 2010. december 22-i ítélet, [eredeti 11. o.] C-517/09, 38. pont).

Csak az igazságszolgáltatásnak a végrehajtó hatalom bilincseiből való „kiszabadítása” – amely számos más tagállamban megtörtént már –, tehát az önálló, megfelelő pénzügyi forrásokkal rendelkező és kevésbé hierarchikus igazságszolgáltatási szervezet kialakítása biztosíthatja a továbbiakban is a német ítélkezési gyakorlat magas minőségét és a *good judgingot* mint az igazságszolgáltatásba vetett bizalom lehetőségének feltételét.

2. Az EUMSZ 267. cikk szerinti előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére való jogosultság és az EUSZ 19. cikk (1) bekezdése harmadik mondatának és az Alapjogi Charta 47. cikke második bekezdésének a Bíróságtól kért értelmezése a határozathozatal szempontjából releváns és nem hipotetikus jellegű. Ezek szorosan és elválaszthatatlanul összefüggnek az alapeljárással és a kérdést előterjesztő bíróság konkrét helyzetével (lásd: a Bíróság 2018. február 27-i ítélete, C-64/16, 19. és azt követő pontok). Különösen a következő ténybeli és jogi körülmények relevánsak:

a) Az alapeljárásban az eljáró bíróságnak mint uniós bíróságnak az uniós jog – a jelen esetben az EUSZ 19. cikkben és Alapjogi Charta 47. cikkében rögzített tényleges érvényesülés uniós elvével és az uniós alapjogokkal összefüggésben értelmezett, a jóváhagyásra vonatkozó uniós jogszabályok – alkalmazásával és értelmezésével kapcsolatos kérdésekről kell döntenie. Az alapeljárás szoros kapcsolatban áll az uniós joggal.

b) Ebben az összefüggésben felmerül az az eljárásjogi probléma, hogy fennáll-e egyáltalán az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére való jogosultság, és ha igen, milyen feltételek mellett. Úgy tekintendő, hogy a Bíróság hatáskörrel rendelkezik arra, hogy megjelölje a kérdést előterjesztő bíróság számára az uniós jog azon tényezőit, amelyek az előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére való jogosultság kérdésének megoldásához vezethetnek (lásd: a Bíróság 2019. november 19-i ítélete, C-585/18, 100. pont). Amennyiben a Bíróság hatáskörrel rendelkezik az előzetes döntéshozatalra előterjesztett eljárási jellegű kérdések, illetve olyan kérdések tisztázására, amelyek a kérdést előterjesztő bíróság által az ítélete meghozatala érdekében alkalmazandó uniós jogi eljárási rendelkezések értelmezésére irányulnak (lásd: a Bíróság 2020. március 26-i ítélete, C-558/18, 50. pont), úgy ez még inkább így kell, hogy legyen a kérdést előterjesztő bíróság szükséges tulajdonságaira vonatkozó kérdéseket illetően.

c) Ezenkívül szoros és elválaszthatatlan összefüggés áll fenn a „dízelbotrányt” illetően előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a kérdést előterjesztő bíróság jogállása között. Az alperesben az állam jelentős részesedéssel rendelkezik. A német gépjárműiparhoz – kifejezetten a világjárvány idején –

kapcsolódó gazdasági és munkaerőpiaci érdekekre tekintettel, valamint az eljárások nagy száma miatt a bíróságokra rendkívül nagy nyomás nehezedik. Feltűnik továbbá, hogy az alpereshez közeli polgári bíróságok – az alacsonyabb szintű német bíróságok **[eredeti 12. o.]** nagy többségétől és immár a Bundesgerichtshof-tól (szövetségi legfelsőbb bíróság) eltérően – elutasították az alperes elleni kereseteket.

d) Ezen túlmenően lényegi jelentőséggel bír az Oberlandesgericht Dresden (drezdai regionális felsőbíróság, Németország) elnökének egy 2020. április 9-i levele [omissis]. Ezt a – valamennyi német regionális felsőbíróság elnökéhez intézett – levelet a tübingiai igazságszolgáltatási szervezeten belül terjesztették, és az a kérdést előterjesztő egyesbíróhoz is eljutott.

Az annak vizsgálatára való ösztönzés, hogy a dízelügyekben való további eljárás és az azokban való határozathozatal „hátrasorolható”-e, közvetlen befolyásolásra alkalmas. Még inkább így van ez a levélben egyértelműen kifejezésre jutó, a „*vételárnak a jármű – akár többéves – használatáért való bármilyen levonás nélküli, teljes visszafizetésének esélyével*” szembeni elutasító álláspontot illetően. Kifejezetten ehhez kapcsolódik az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés.

e) Az előzetes döntéshozatalra történő előterjesztéssel szemben Németországban – legalábbis ami az alacsonyabb szintű bíróságok által előterjeszthető kérelmeket illeti – egyre kritikusabb hozzáállás egészen addig terjed, hogy egyesek az alacsonyabb szintű bíróságok előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztéséhez való jogosultságának korlátozását követelik. Így a Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság) leköszönő alelnöke, Ferdinand Kirchhof azt az álláspontot képviselte, hogy az alacsonyabb szintű bíróságok előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztéséhez való jogosultsága a felsőbb szintű bíróságok megkerülésének kedvez és az ítélkezési gyakorlat széttöredezése felé mutat [omissis].

Mindez ahhoz vezethet, hogy az alacsonyabb szintű bíróságokat Németországban visszatartják az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek előterjesztésétől (az előzetes döntéshozatal iránti kérelemre való lehető legszélesebb, nem korlátozható lehetőséghez lásd: a Bíróság 2020. március 26-i ítélete, C-558/18, 55. és azt követő pontok).

[omissis]